

ГОДИНА I.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 42.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

ИЗЛАЗИ ЧЕТИРИ ПУТА ПРЕКО НЕДЕЉЕ. — СТОЈИ ЗА НОВИ САД 40, А НА СТРАНУ 60 НОВЧИЊА МЕСЕЧНО. — ЗА ОГЛАСЕ НАПЛАЂУЈЕ СЕ ОД ЈЕДНЕ ВРСТЕ 3 И 30 НОВ. ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ.

ЧЕСТИТАМ.

(Свршетак.)

Спира. Који други?

Стева. Што је с мојом женом био.

Спира. Ја нисам с твојом женом био!

Стева (Софки.) Ти си видила, говори!

Софка. Па то је тај господин!

Стева. Дакле ви сте тај?

Спира. Ето, сад опет хоће да ме убије!

Стева. Одите да вас загрлим! (Загрли га.)

Мара. Даклем он је држао, да сам ја побегла! А чекај се мало!

Стева. Жено, оди да те загрлим!

Мара. Натраг, господине! Ви нисте за-служили, да вас ја загрлим!

Стева (за себе.) Аха, сад почиње испит.

Мара. Где сте били ноћас?

Стева. Ја? (За себе.) Сад ћу да лажем. (На глас.) Драга женице, твоје ме питање са свим изненађује, јер ја сам био целу ноћ код куће!

Мара. Тако? А постеља није ни додирнута!

Стева. О, молим лепо! (За себе.) Добро те сам је угњечичио!

Мара. О, молим лепо, изволите се уверити! (Показује му собу.) Ево собе!

Стева (смеје се.) Та ја сам у оној соби спавао.

Мара. У оној соби! Та тамо је чича спавао!

Стева (за себе.) Еј, наопако, сад сам се ухватио у лажи!

Мара. Ево, чиче, нека он каже! Нисте ли ви, чича, у овој соби спавали?

Чича. То јест... Ја... Ја сам управо... Колико је мени познато... Та хоћете л' истину да вам кажем?

Мара. Та да богме!

Чича. Ја сам био целе ноћи у крчми, али у лепом друштву.

Стева. Дакле ви нисте код куће спавали? О драги мој чича! (Загрли га.)

Мара. Дакле мој муж има право.

Чича (срдито.) Та јесте ли чули, вас ни ђаво не разуме! Час ме грлите, час ме терате, час ме хоћете да убијете! Шта ће то да значи?

Мара. Ко вас тера?

Чича. Ти!

Стева. Мара?

Чича. Да, Мара! За то, што сам преко ноћ изостао, назива ме бекријом и лолом и тера ме из куће. Та где је само то писмо!

Мара (за себе.) Еј, наопако, он је прочитао моје писмо! Сад сам пропала!

Чича. Ха, ево га још на столу! (Узме писмо и да га Стеви.) Ево читај!

Стева (отвори и чита.) „Честитам нову годину, много љета и година! Јоаким Салпун, берберин!“ Та то је честитка! Данас је нова година!

Чича. Је л' могуће?

Мара (За себе.) Избављена сам! (На глас.) Да како да је честитка, а ви сте онај папир, у ком је честитка увијена, држали за писмо.

Чича. Та је л' могуће?

Софка. Јесте, јесте! То је берберин оставио!

Чича. Та је л' могуће?

Софка. А како се и стевино име као и ваше почиње са С, држали сте, да се то вас тиче.

Чича. Је л' могуће?

Стева. Реците право, ви сте били мало...

Чича. Хм, хм! То је могуће! Ал' ипак ми се чини...

Мара. Шта вам се то чини, драги чича?

Стева. Да је онај листак ипак писмо било, а не тек куверта, на како се и моје име, а и твоје, брате Стево, почиње са С, то ми се чини...

Мара (Спири.) Молим вас, ћутите!

Стева. (Исто тако.) Не даље!

Спира, То ми се чини, да би се то писмо могло и тебе тицати!

Мара. } Ћутите ако Бога знате!

Стева. }
Спира. Аха, дакле ипак! Хе, хе, хе!

Стева (Спири.) Ако узћутите, ево вам дајем своју поштену реч, да не ћу никад више дати узрока својој жени, да ми онако писмо пише!

Спира. Та добро, добро! Нисам ни ја баш од оних, који терају мак на конач.

Стева. Драги мој чича, ходите да вас загрлим!

Мара. Да, да, ходите да вас загрлимо!

Спира. Но, но, но, та удавићете ме, и то баш на нову годину!

Стева. Е, гле, у мало што не заборависмо. Драги чича, честитам вам нову годину!

Сви. Честитамо, честитамо!

(Завеса пада.)

МЛАДОСТ ДОСИТИЈА ОБРАДОВИЋА.

(Наставак.)

Пред нама је сад јасна замисао овога дела и цео заплет његов. Против прве, као и против тенденције дела немамо шта приметити, јер у томе видимо само наставак расправе једнога питања, којег значај схватају мало не сви чланови нашег народа, и којег решење у духу савремених начела почињу потпомагати и сами расветљени чланови конзервативне цркве наше. Ми смо сународници, ми смо ученици доситијеви, па ћемо за цело као и он, у пркос свима непогодама, сузбијати властољубиве тенденције смиренних „инока“, а сузбићемо их све то пре и лакше што чешће и јасније износимо на видело њихове преподобне пороке, као што је то на задовољство наше а на незадовољство њихових ответника изнео на позорницу г. Трифковић. Или зар да је неприкосновен разборитој критици један сталеж, који више него икоји харчи народни иметак, а мање него икоји одужује народу за то свој дуг? Писац доситијево младости изнео је пред

нас само верну копију монашког „општежитија“, изнео је без коментара и рефлексива — а шта би било, кад би се когод нашао да идеалним цртама улепша и увећа те природне типове из православних „обители?“ Шта мисле оштроумни лекари болешљивог хијерархизма, шта би урођени рационализам народни тада учинио од својих „учитеља“ с правима а без дужности? Писац је без сумње својим делом наговестио наше право на критику њихова живота и у томе је следовао своме млађаном јунаку Доситију. За то ће га осудити само они, који непојимају какав рачун ниште од српског писца садање време: ми баш у томе, што видимо да је својим делом ишао да одговори томе поискавању, хвалимо његову намеру.

Цео склоп драме црпен је из животописа доситијева осем једног момента, а то је епизода његове љубави. Од куда тај моменат у драми? Шта је побудило писца да од хладног Доситија који се називље „фи-

лозофом“ начини љубавника пуног жара и осећања? Мислимо да ћемо предусрести жељу многих ако ово питање расправимо.

Пре свега ваља нам приметити, да је већина нашега света вична гледати у Доситију скромног калуђера, који појмаћи с једне стране светињу монашког завештања свога, с друге лађајући се тешкога рада, да осује свезу између народа и његових учених чланова, мора стојати далеко узвишен над чулним захтевима профаног света. И то за то што смо томе погледу вични, чини нам се у први мах, да писац иде да поруши својим делом наше представе о Доситију — иде да га профанише. Нама се то, да богме, чини, јер у ствари је друкчије. Ако је Доситије нешто чисто душевно суштаство, неки спиритуалитет, онда стоји изнад домањаја наше дискусије, јер таква створења за нас не постоје. За нас је Доситије оно што је у истини, човек, и за то му морамо уступити све атрибуте човечије, међу којима у младости — дакле у оно доба кад га гледамо на позорници — два се истичу као најприметнија. Та су два константна атрибута младости: бујна моћ уображења и склоност према страном полу. У овим атрибутима лежи знанствена дефиниција младости; без њих би младић био апстрактно чудовиште, наказа. Пропраћајмо сад младог Димитрија од оног

часа кад га први пут уочимо на позорници па до краја пете радње, па ћемо видети, како се нама те две особине млађане нарави на изменце приказују у делању димитријевом. Моћ уображења је имала своје хране у житијама светих отаца и другим духовним списима и видимо је набујалу у пртежима неког надчулног света у коме живе само богови или бар свеци. У тај свет, што га створи млађано уображење, уживио се младић јак тако, да се осећа туђин у стварном свету. Ту је прави мотив његовога бегства — он тражи други свет где ће га разумети, јер у овоме не разуме га ни поочим, и за то га се прашта без устезања. Други атрибут младости не имађаше хране на дому и с тога видесмо га претрпану лођиком спиритуализма, која је ухватила корена у младићевој души, и која му не да замислити човечију савршеност у породичном кругу. Али тај спиритуализам, који тако радо абстрахује зависност душе човечије од материје, подлеже неодољивом сензуализму у првом сукобу — и младић нам се по дужем додиру изјави у његовом правом облику; појави нам се цео за то што нам с отвореним челом признаје своју склоност према страном полу. Није ли та победа сензуализма — та љубав према објекту страног пола, није ли то историја свакога младића, историја саобразна законима човечија развића? (Наставиће се.)

Д И Ш Е Т Ш Њ Ш.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(„Крет и Круна,“) или: „Крунисање Стевана Немање краља српског.“ слика из прошлости српске приказивана је 12. марта. Кад се сетимо колико се оштрих стрела и копаља, буздована и тешких топузина против овог комада одапело: то се морамо и нехотице запитати: „Pourquoi tant de bruit pour une omelette?“ Истина, да је велика мана овом комаду, што потхрањује у народу празноверицу, што му све једнако о слави и господству његових краљева прича, а нигде не износи народ као народ са његовим врлинама; али кад се узме, да овај комад није ништа друго него само проста „слика.“ да му је тежња, да један део повеснице нашег народа живим речима свету приповеди: онда нема довољна раз-

лога, да се против њега подигне и хала и врана, као да нам какви пропаст прети отуда, што се и такав комад по који пут по невољи даје. Шта више ми мислимо, да ће тај и томе подобни комади најпре отворити очи нашем народу, да се прене, да погледа на себе и да себи дође, јер га више пута и нехотице наведена смеј, а смеј је најбољи лек за сваку таптину, празну славу, блесак, сјај и господство.

Представа је испала како се само може пожелити. Особито се допала војничка игра, која се морала још једанпут одиграти на бурно захтевање. И спровод за крунисање веома је цено удешен био, а и само крунисање, с песмама заједно, ишло је да не може бити боље.

Издаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

ИЗВАН

ПРЕДСТАВА 42.

ПРЕТПЛАТЕ.

У НОВОМЕ САДУ У НЕДЕЉУ 19 МАРТА 1872

У НОВОЈ ПОЗОРИШНОЈ ДВОРАНИ:

ГВОЗДЕНА ОБРАЗИНА.

ДРАМА У 5 ОДЕЉЕЊА, ОД АРНУЛДА И ФУРНИЈЕРА, ПРЕВЕО А. В. ПОПОВИЋ.

ОСОБЕ У I ОДЕЉЕЊУ:

Лудвиг XIII. краљ франц. Зорић.
 Добиње племић протестанат Брани.
 Барон Достанж Лукић.
 Патер Одоан, језовит . Суботић.
 Помпињан } дворани Бунић.
 Лонеј } Станчић.
 Духовник краљичин Рашић
 Бувар, лекар краљичин. Живковић.
 Канцелар Пешић.
 Верли, талијан, астролог Хаћић.
 Часник кардинала Ришбеа Соколовић.

Дворска господа. Стража. — Збива се год. 1638
 у Сен-Жермену у Француској.

ОСОБЕ У II ОДЕЉЕЊУ:

Добиње, под именом Маргиза Сен-Лига Брани.
 Гастон Недељковић.
 Патер Одоан, језовит . Суботић.
 Барон Достанж Лукић.
 Марија Достанжева, баронова кћи Ј. Маринковићка.
 Слуга Бунић.

Збива се 19 г. доцније у Семиру, близу двора достанжева

ОСОБЕ У III ОДЕЉЕЊУ:

Добиње Брани.
 Гастон Недељковић.
 Сен-Мар Лесковић.
 Помпињан } дворани Бунић.
 Лонеј } Станчић.
 Марк. Марија Сансијева Ј. Маринковићка.
 Госпођица Обријева у двору Л. Хаћићева.
 Госпа Ландријева угодитељка Ј. Поповићева.
 Официр Пешић.

Збива се 2 године доцније у Паризу.

ОСОБЕ У IV. ОДЕЉЕЊУ:

Добиње, под имен. Мавра Брани.
 Гастон, под именом Маркијалије Недељковић.
 Сен-Мар, управитељ тврђаве св. Маргарите Лесковић.
 Барон Достанж Лукић.
 Марија Достанжева Ј. Маринковићка.
 Лувоа, министар Суботић.
 Еврар, официр. Станчић.
 Тома, рибарче Љуб. Зорићева.

Збива се 10 год. доцније на острву св. Маргарите.

ОСОБЕ У V ОДЕЉЕЊУ:

Добиње, под именом Урбена Брани.
 Гастон под именом Маркијалије Недељковић.
 Сен-Мар, управитељ бастиље Лесковић.
 Официр Живковић.
 Еврар, главни надзорник бастиље Станчић.
 Бастиљски лекар Пешић.
 Бастиљски капелан Соколовић.
 Марија калуђерица Ј. Маринковићка.

Стража. — Збива се 11 година доцније у Паризу у бастиљи.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК У 10 И ПО САХАТА.